

פרשת ויחי

המודה בטעותו ראוי למלוכה

יהודה אתה יהודך אחיך

כותב הכלי יקר וזה לשונו "לפי שאתה יהודה הודית במעשה תמר כהוראת שם יהודה (שהשם יהודה משמעותו לשון הודאה), על כן מדה כנגד מדה יודוך אחיך, יודו לך על המלכות ולא יבושו כשם שאתה היית מודה ולא בוש מלהודות על האמת כך אחיך לא יבושו כי ידו על האמת שלך לבד יאתה (ראויה) המלוכה, כי מצינו כשהומלך דוד כתיב (ש"ב א.) ויאמרו כל שבטי ישראל וגו' הננו עצמך ובשרך וגו' (שקבלו את המלכות דוד שהיה מזרעו של יהודה ללא עוררין) אתה המוציא והמביא בישראל כו' ע"כ

וכתב התרגום יהונתן שבזכות שיהודה הודה במעשה תמר זכה שכל האחים יודו ליהודה וכן זכה שכל עם ישראל נקראים יהודים על שמו

ומוסיף אור החיים הקדוש שהפירוש של הפסוק: "יהודה אתה יהודך אחיך" הוא על המילה "אתה" שלכאורה היא מיותרת. אלא היא באה לומר שלשאר השבטים הברכה תחול לבניהם כשיכנסו לארץ אבל יהודה כבר מעכשיו תחול השררה. כתב בגמ' סוטה לו: אמר רב חנה בר ביזנא אי"ר שמעון חסידא **יוסף שקידש** שם שמים בסתר הוסיפו עליו אות אחת משמו של הקב"ה כתוב בתהילים עדות ביהוסף שמו שנוספה לו האות הא יהודה **שקידש** שם שמים בפרהסיא נקרא כולו על שמו של הקב"ה [יש שם השם מלא בשם יהודה]

רואים שיהודה זכה בזכות הודאתו במעשה תמר שבכך גרם לעצמו בזיון גדול ולא עוד שהוא היה הדיין שדן אותה ועכשיו הוא אומר שהוא אשם שאמר "צדקה ממני" ולא התחמק למנסות מלהודות בטעות. זכה:

א. למלוכה. **ב.** שהברכה שברכו יעקב אבינו תחול מעתה ולא כמו שאר השבטים שהברכה תחול רק בכניסה לארץ.

ג. שכל עם ישראל יקראו יהודים על שמו כמובא בתרגום יהונתן.

ד. שכל שמו של הקב"ה נמצא בשמו של יהודה כיוון שקידש שם שמים ברבים כשהודה בטעותו כמובא במדרש השם יהודה ללא האות ד' מיהודה הוא שם השם מלא. [י-ה-ו-ה]

לכל זה יהודה זכה בזכות הודאתו בטעותו כיוון שלהודות בטעות זוהי גדולת אמתית, אדם יודע שהוא מבזה את עצמו ובכל זאת מודה, זה מראה שליטה על כוחות הנפש שלו ולכן הוא ראוי למלוכה, כיוון שיהודה הראה שהוא שולט על כוחות נפשו הוא יוכל לשלוט גם על עם ישראל ולכן זכה למלוכה. וכן משום שאין אדם שלא תועה וכשמלך, מנהיג אומר דבר מסוים ואחר כך התברר שטעה ורוצה לחזור בו לפעמים, זוהי הוראה לכלל ישראל ואם יישארו עם דבריו הקודמים שהם מוטעים נמצא מכשילם, לכן צריך מנהיג שידע לומר "טעיתי" ולא יתבייש בכך. גם בפסיקת הלכה ובמסירת שיעור, בין בעל לאישה לא להתבייש לומר טעיתי. זוהי גדלות לא שפלות.

משה רבנו שהתורה הועדה שלא קם איש עוד כמשה (י, כ') וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּיטָב בְּעֵינָיו. פֶּרֶשׁ רִשִׁי: הוֹדָה, וְלֹא בּוֹשׁ לֹמֵר לֹא שְׁמַעְתִּי, אֶלָּא אָמַר שְׁמַעְתִּי וְשִׁכַּחְתִּי.

כתב פלא יועץ ערך טעות טעות וזה לשונו אין אדם בעולם שלא יטעה, כמאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים קטז יא) כל האדם כוזב. ואינו בוש לאדם לומר שטעה, אבל להיות מחזיק בטעותו ולומר שטעה, זהו בוש וכלמה. ממה נפשך, אם אינו מכיר בטעותו, נמצא שהוא טפש ובער כמו שפרשו על פסוק (שם עג כב) ואני בער ולא אדע. פרוש לא אדע שאני בער, אז בהמות, תרתי הייתי. ואם הוא מכיר בטעותו, והוא בוש להודות ורוצה להחזיק בטעותו, הרי זה מוסף אולת וכלמה בעיניו, כי נכרים דברי אמת, שהוא רוצה להחזיק בטעותו במשאות שוא ומדוחים, וכל השומע יצחק לו ויכיר רע מדתו, אבל הוא סובר, שבני אדם אינם יורדים לסוף דעתו ושיוכל להטעותם בדבריו. וגם זו מדה רעה היא באדם, שהוא חכם בעיניו יותר מכל אדם, על זאת יחרקו שן השומעים למה מחזיק אותם נמשל כבהמות, ולמה יש לו מדה רעה זו להחזיק בטעותו. אבל מודים דרבנן היו שבחיהו. ומי לנו גדול ממה רבנו עליו השלום, וכתב (ויקרא י כ) וישמע משה וייטב בעיניו. הודה ולא בוש. וכן מצינו איתנים מוסדי ארץ, שהיו דורשים ברבים ואומרים, דברים שאמרתם בפניכם טעות הם בידי (שבת סג ב.) ואפלו אם נראה לו בוש להודות, מוטב שיבוש בעולם הזה ולא יכלם לעולם הבא. לכן יאה אדם ירא שמים ומודה על האמת, לכבוד ה' אל אמת. ע"כ

לפעמים בין בעל ואשה יש ויכוח ואז מתברר שאחד מהצדדים צודק לבעל או לאישה יש קושי לחזור בו בדבריו ולומר טעיתי אבל זוהי הגדלות האמתית לומר טעיתי. וכתב רבנו יוסף חיים בספר "חקי הנשים", שאם הבעל מודה

בטעות אל יסבר שהוא מוריד בזה את כבודו, ואשתו תנצל זאת להשתרר עליו, אלא אדרבה, היא תעריך את מדותיו שמודה בטעותו ומוריד מכבודו בשביל האמת, והיא תוריד מכבודה כפלים כדי לכבדו.

על הפסוק בויקרא - אָשֶׁר נָשִׂיא יִחְטָא וְנָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֶלְקָיו אָשֶׁר לֹא תַעֲשֶׂינָהּ בְּשִׁנְיָהּ וְאִשָּׁם. פֶּרֶשׁ רִשִׁי: "אָשֶׁר" מִלְשׁוֹן אָשֶׁר י אֶלְקָיו הַדּוֹר שֶׁהַנְּשִׂיא שָׁלוּ נוֹתָן לָב לְהַבִּיא פְּקָרָה עַל שְׁנֵגְתוֹ, קָל וְחָמָר שְׁמַתְחֵרַט עַל דְּוֹנֹתָיו. רִשִׁי אֹמֵר אֲשֶׁרֵינוּ כִּיּוֹן שֶׁכָּל שְׂאֵדָם בְּמַעֲמַד יוֹתֵר גְּבוּהַ הַקּוֹשִׁי לַהּוֹדוֹת בְּפִנֵּי אֱלֹפֵי אִישׁ הוּא מֵאֵד קֶשֶׁה שֶׁכּוֹלֵם מַדְבְּרִים עֲלָיו לִכְן אֹמֵר רִשִׁי אֲשֶׁר - אֲשֶׁרֵינוּ שֶׁל הַדּוֹר שֶׁזָּכָה לִמְנַהֵג כִּזֶּה הַשׁוֹלֵט עַל מִידוּתוֹ שֶׁאֵין אֵין סַפֵּק שִׁינְהִיג אֶת הָעַם כְּטוֹב וִירָאָה רַק אֶת טוֹבַת הָעַם וְלֹא טוֹבַת עֲצֻמוֹ

ידוע הפתגם "מודים דרבנן היינו שבחיהו" כלומר השבח של חכמי ישראל שיודעים להודות בטעותם ומצאנו בש"ס רבא בשלושה מקומות בש"ס אומר: דברים שאמרתם לכם טעות הן בידי ולא התבייש לומר טעיתי (עירובין קד. בבא בתרא קז. נדה סח.) וכן מצאנו ברב אושעיא, (חולין נו.) רב נחמן (עירובין טז.) וכן בהרבה מקומות בש"ס ובפוסקים. **מסופר** על הרב שך שמסר שיעור כללי שעמל עליו רבות ובא בחור ואמר סברא ודחה את המהלך של השיעור מרן הרב שך וצוק"ל הפסיק את השיעור ואמר: "הוא צודק" וסגר את השיעור, זוהי גדלות יותר ממסירת השיעור להתבטל לאמת ולהודות בטעות.

ומסופר על רבי ישראל סלנטר שמסר שיעור ומישהו הקשה עליו ועצר את השיעור ואמר אחר כך לתלמידו מיד עלו ב' כמה תירוצים לדחותו אבל כיון שהם לא היו לפי האמת מיד ירדתי מהבימה

הודאה על האמת של החת"ס ללא התחשבות בכבודו

הגאון רבי ישראל יצחק אהרון לנדסברג, כשוכנס ללמוד בישיבת ה"חתם סופר" מהיותו מחוסר אמצעים, הציע לבחורים כי הוא מוכן לכתוב את כל חידושיו של ה"חתם סופר" מילה במילה ואפילו לתאר כל תנועה ותנועה שלו, והם הבטיחו לשלם לו על כך, כשהגיע ה"חתם סופר" לשיעור, חש באווירה קלילה בעקבות נסיונו של אותו בחור צעיר לחקות אותו, והוא תבע מאחד התלמידים לספר לו מה זה ועל מה זה. התלמיד נאלץ לספר לו על ההסכם שהיה עם אותו עליו צעיר לכתוב את שיעורו ולמסורם בפני התלמידים באותו אופן שהרב מוסרם. החת"ס הגיב בהקפדה סגר את הגמרא ועזב את הישיבה. למחרת היום, ציוה ה"חת"ס למסור לכל הבחורים שעליהם להתייצב לשיעור ללא יוצא מן הכלל, איש בל יעדר, ומי שלא יבוא לא יורשה להיות בישיבה, וגם איציק אהרון (אותו נער צעיר) חייב להשתתף, ואם יסרב יש להביאו אף נגד רצונו לא הייתה איפוא ברירה לאיציק אהרון, וגם הוא בא, כשכל גופו רועד כעלה ידף ונפשו כמעט פורחת ממנו. רוחו הייתה כה שבורה ורצוצה ממה שביעור אתמול שלא היה יכול לבוא ברגליו, והבחורים נאלצו להעמיסו על כתפיהם ולהביאו לישיבה. והוא ידע שכלתה אליו הרעה, והיה בטוח שהרבי יגער בו קשות ויסלקו מהישיבה בבושת פנים. כאשר כולם התיישבו במקומותיהם, פתח החת"ס ואמר:

בני הקרית, אתמול בעת השיעור לא התנהגתי כשורה, במקום לשבח את הבחור איציק אהרון על מידת חביבותו לחידושי התורה של רבנו, ולחביבות שלו בכלל ועל כישרונו ונעלם וזכרונו הנפלא, נכשלתי בעוון של המלבין פני חברו ברבים. כאן פרץ מרן החת"ס בבכי מר שזעזע את כל הנוכחים, רגעים ארוכים חלפו ובכיו של החת"ס נשמע בחלל הישיבה, בחוזרו על כך שהמלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, ובאומר: על כך הנני מבקש מכם, חונני בני חונני, אנוכי מבקש מהקב"ה שימחל לי וכן ממך יצחק אהרון מבקש אני מחילה, אנא בני מחל לי! וחזר ושאל האם הינך מוחזר: כמובן שהתלמיד ההמום ימחל לרבנו, ורק כאשר היה ברור לחת"ס כי אין לו שום קפידא עליו חידש את שיעורו בישיבה. כל זה עשה ראש הישיבה, מגדולי הדור, וממנהיגי היהדות כולה, בפני כל התלמידים הישיבה, שמנו אז שלוש מאות ותשעים בחורים... כמה מוסר השכל למדים אנו ממעשה נורא זה בזהירות יתרה בכבוד הזולת, ועל בקשת מחילה והתראות כלפי מי שפגעו בו... ("חיים שיש בהם"). **וכן מסופר על הרש"ש** שהיה אדם שלוה ממנו כסף ובא להחזיר את ההלוואה אמר לרב: הנה הכסף והרב היה שקוע בגמרא ורשם את הכסף בגמרא ולא שם לב שקיבל את הכסף ולאחר חודש תבע הרב את הלווה ואמר לו: שלם את חובך אמר לו הלווה: שילמתי לרב ביום פלוני במקום כך וכך הרב לא האמין לו ותבע אותו בדין תורה ושם הלווה נשבע שנתן לו את הכסף. כל העיר ריננה שאם הרב תובע ברור שהרב צודק והלווה נשבע לשקר וזה גרם ללווה בוש גדולה וכל העיר ביישה את הלווה עד שבנו של הלווה ברח מחמת הבושה. לאחר זמן באקראי הרש"ש פותח את הגמרא שלמד בה ורואה את הכסף שם והבין שהלווה צדק הלך ללווה וביקש מחילה אמר הלווה: מה יעזור המחילה כולם חושבים שאני גנב? אמר לו הרב: אני יעמוד בבית הכנסת והודיע לכולם שדברי בטעות ונמצא הכסף בגמרא. אמר לו הלווה: גם זה לא יעזור שעדיין יאמרו גנב אלא הרב רוצה לעזור לי לחזור לחיי הרגילים. הרב חשב ואמר: יש לך בן ולי יש בת בא תחתן אותם יחד ואז בוודאי אף אחד לא יחשוד בך. ואז כמובן הסכים הלווה. ממעשה זה אנו רואים את גדלותו של הרב כמה היה מוכן להודות על האמת וכשראה שמעשיו היו בטעות. וכן עד כמה צריך להיזהר לא לפגוע ביהודי וכיצד ראוי לכל מי שאמת נר לרגליו להתנהג

סיפורים מחזקים-מרן הרב שך

הרב שך ישן בצורה לא נוחה כדי לא להפסיד קריאת שמע בזמנה למ"א

סיפור מפעים, סיפר אחד ממקורביו מרן הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זיע"א שהיה עד למעשה, והוא עצמו שנודע בקירובו לראש הישיבה, הביע את התפעלות כיצד ראש הישיבה הותר עובדה זאת מכל סובביו במשך כל חייו. היה זה פלאות מלילות השבת, בשארית ימיו של ראש הישיבה, ראש הישיבה ביקש שיקחוהו למיטתו לנוח קימעה, ואכן הוא עלה על יצועיו לנוח מעט לשנת הלילה הקצרה. כעבור זמן מה נכנס אותו מקורב לחדרו של ראש הישיבה, והוא הבחין כי שינתו אינה נוחה, שכן הכרית עליה הניח את ראשו היתה מונחת בתחתית הראש ומבטלה הגב, וכך היה ראשו שמוט מעט, וזה גרם לו להרים ולהוריד את ראשו וכך לא היתה שינתו עמוקה דיה, אותו מקורב חשב כי לטובת ראש הישיבה יסיט מעט את הכרית למעלה ראשו להיטיב שנתו, וכך עשה. אלא שלפתע, ראש הישיבה הבחין בכך ונתעורר מהענין, והשיב חזרה את הכרית לאותו מקום שהיה קודם לכן, המקורב שחש שלא בנה, אמר לראש הישיבה, כי חפץ הוא שיוכל הראש ישיבה לישון טוב יותר ולכן העלה במעט את הכרית, ראש הישיבה השיב לו: "וכי חפץ אתה להכשיל אותי?"

אותו מקורב לא הבין למה נתכוין ראש הישיבה, מדוע מכשיל אותו בכך שמעלה במעט את הכרית למראשותיו, הוא ביקש את סליחת ראש הישיבה, וקולו היה שבור. משהבחינו בכך ראש הישיבה, נטל ידיו והתיישב והחל לספר לאותו מקורב: ידע לך, כי בהיותי עלם צעיר עוד בטרם הגעתי למצוות, הקדפתי הקפדה יתירה על זמן קריאת שמע, לבל אפסיד חס ושלום מצות קריאת שמע בזמנה, כדעת המגן אברהם. באחד הלילות, שבת עיף מאד לבתי, בחוץ היה קור רוסני טיפוסי המתאים לזובוליניק בעת החורף, ואמי הצדקת העירה אותי בבוקר מוקדם לבל אאחר זמן קריאת שמע, עיפתי היתה כה גדולה שלא הבחתי והמשכתי לישון עוד מעט, ולאחר זמן מה כשקמתי נדהמתי לראות כי הפסדתי את זמן קריאת שמע של המגן אברהם... מאותו לילה, קיבלתי על עצמי בקבלה גמורה, שלא אשן בצורה שהכרית תהיה למרגלות ראשי בצורה נוחה שבה אשן שינה חזקה ובכך אני עלול להפסיד בשנית זמן קריאת שמע זה, ולזאת קבלתי על עצמי, שהכרית תהיה בתחתית הראש, ובהיות וראשי יהיה שמוט מעט, לא אוכל כך לנוח שינה עמוקה, וכך לא אוכל להפסיד לעולם זמן קריאת שמע. ב"ה עד עתה לא חרגתי מקבלה זו, וכי רוצה אתה להפסידני שלא אעמוד בקיום קבלה זו כל חייתי! אותו מקורב בעד נפעם למה שמע אהיוני. מילותיו יתקו. ראש הישיבה יאמר ייחס ענין דבר, קם והחל בתלמודו כשיגרת יומו...

באגרות הזו"א (סימן קסא) כתב: הפרנסה שלי בנסים תדיריים. ובאגרות מרן הרב שך שליט"א (ח"פ דף עט), כתב: אני, ב"ה, מקיים מצות חומש (אני מפריש לצדקה 20 אחוזים מכספי) ולא חסר אצלי כלום.

נכנס פעם רב שלי עקרה מסקמת אל מרן הרב שך זצ"ל, ונתנה לפניו את מר לבו, וספר לו על החרופים וגדופים שעושים לו תושבי העיירה, ועל מודעות הגנאי שהשמש פהם, ואמרו לו לעזוב את העיירה, וכל זה מחמת ששעשה תפלות תדירות בעניני הכשרות של העיר. אמרו לו הרב שך, מדוע אתה מתפלל מהם, אתה לוחם במלחמת קודש, ובמלחמה מקבלים גם חצים, חזבים להיות גיבורים כל פל המלחמות האלה, ועוד וזכה בשכר נתיח צאים ורב. לאחר ההרהור קצר, קם הרב שך ממקומו, נטל את דגיו, ואמר: בוא עמי. הוא הובילו אל ארון הספרים שהיה בחדר השני, התכופר מעט, ופתח את אחת המגרות. עשרות מודעות היו נמוחות שם זו על גבי זו, ראה, הנה פאן מנחיים כל מודעות הגנאי (פ"שקוילים) שכתבו עלי, אוסף אני מודעות אלו אחת לאחת, כאן במגרה הזאת. שאל אותו רב, העיירה: לשם מה שומר אותך הרב, וכי לא היה ראוי לקורן לגנאים? השיב הרב שך בחייד: יש רבנים שחברו ספרים, ובקשו בצאתם שלאחר פטירתם ינחשו בשעת הלילה את ספריהם, כי הספרים עליהם עמלו, ודאי יכלו להגן עליהם. אני ויניי מבקש שיינחו את ספרי על מיטתי, אם הייתי מבקש משהו, הייתי מבקש שיינחו את כל המודעות הללו על גבי מיטתי, בטוח אני שמודעות אלו יהיו ראו עלי חצים, בהן רדמני וביישוני על עמדי בתקופת הקדש, הן תהיינה לי למגן למחסה לעולם. הלא...

התמדתו של הרב שך

וכן מסופר על מרן רשכבה"ג מורנו הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצוק"ל שפעם הרבנית חלתה ובקשה ממנו לבשל לה דייסא. שם הרב את הקדירה על הגו והחל לערבב ובידו השיה אחז בנמרא. הוא מערבב ומערבב עד ששפרה הקדירה ועדיין לא הניח תלמודו מידו עד שנכנס אחד השכנים שהריח ריח שריפה וחשב שהיה עולה בלהבות!

יחשוב כיצד יתרבה ויתווסף שלום ביתו.

לאברך שהסתפק אם לקרוא לבנו הנולד לו על שם אביו או על שם אביה של אשתו, ולאשתו אין שום קפידא בענין יעץ מרו הרב שך, שבכל זאת יקרא לילד על שם אמה של אשתו, בנימוק: אמנם אין כאן חסרון בשלום בית, אבל יש בה שום תוספת בשלום בית, ועל ידי כך יתרבה ויתווסף שלום ביתו. מרן הגרא"מ שך זצ"ל רגיל תמיד להדריך חתנים צעירים החפצים בשלום ביתם ע"י "דרך אחת" והיא **כלשונו: לוותר לוותר ולוותר!**

הגאון הרב שך זצ"ל היה עוזר לכל הפונים אליו, בכל מה שיכול, בין במתן עצה, ובין במתן ברכה, כסיוע כפפי, ובשאר האפשרויות שהיו בידו. אין עזות וסגולות היה מוסר לפונים אליו, עזות וסגולות אותו למד מדברי חכמינו ז"ל, או ששמע מפי רבותיו. על כל סיפור של צרה שהיה נשטח לפניו, היה רגיל לומר, "אנא תפלו!" זהו הדבר שיכול להועיל, אמרו נא פרקי תהילים, אף הוא עצמו היה "רגיל לומר" בכל בוקר לפני התפילה, עשרה פרקי תהילים בכוונה רבה. קבוצת אברכים בני תורה מעיה"ק ירושלים נכנסה לחדרו של "ראש הישיבה", ובקשה לשמוע דברי חיזוק והתעוררות, עקב האסונות הרבים בהם ניקפד פתיל חייהם של צעירים רבים רח"ל. מרן ראש הישיבה פתח ואמר להם: יש להתחוק בהתמדת התורה ובדקדוק המצוות, בין השאר צריך שכל אחד יקבל על עצמו ועל בני ביתו, לברך "ברכת המזון מתוך הסיוד" או מתוך ברכון, כדי לעורר את הכוונה, הניח זה מזולזל אצל בני אדם. וחובה גדולה להתחוק בזה!! אך אני הוסיף ענין שך משתדל בכל פעם לברך ברכת המזון מתוך הסיוד. גם לזוגות צעירים שלא זכו לזרע של קיימא, היה הרב שך מייצץ לקבל על עצמם ברכת המזון מתוך סיוד, "ורבים נושעו" לאחר מכן בחסדי השם. כמו כן בהלוייתו של הרב הגאון רבי יונה יוסף ארנטרובי זצ"ל לאחר מרן ראש הישיבה להתחוק בדברים "קטנים" שהאדם דש בעקביו, ובין השאר הזכיר את הענין הזה, לברך ברכת המזון מן הסיוד. **זכתה לזרע של קיימא** מקורו של ענין זה כסגולה לזרע של קיימא הוא בספר "עמוד אש" (עמ' קס"ב) שם מובא מעשה באישה אחת שבניה נפטרו בצעירותם רח"ל, ובאה לפני מרן רבי יהושע ליב דיסקין זצ"ל אמר לה, שתקבל על עצמה לברך ברכת המזון מתוך הסיוד, כאשר קיימה זאת, "זכתה לזרע של קיימא".

חסד ורחמים

מרן הגרא"מ שך זצ"ל עלה פעם להיכל הישיבה, ואמר לבחורים שפגשו בו: "שכחתי רבי עקיבא איגר אחד, ורק בחור פלוני יכול להזכיר לי היכן מובא החידוש הזה". הלכו הבחורים לחפש את חברם הנזכר, וכשמצאוהו הלך לראש הישיבה למקומו של החבור. מרן זצ"ל הקפיד לעמוד באותו רגע במרכז ההיכל הגדול, ושאל את החבור האם הוא זוכר היכן מופיע החידוש בספרי רבי עקיבא איגר. הלה מופתע מאוד, וראש הישיבה שחח היכן מופיע החידוש, וגם - שמצא לנכון לשאול דוקא אותו, אבל הצביע בפני מרן זצ"ל על המקום בו אמר רבי עקיבא איגר את חידושו. ראש הישיבה פוניבו לא הסתפק באמירה בעל פה, אלא בקש מהחבור שיראה לו הדבר בפנים. וכך היה. האירוע נמשך כמה דקות, וכמוכן שרבים מתלמידי הישיבה באו לראות את הפלא הגדול, שאון אדיר כמו הרב שך אך לבקש מחבור פלוני שיוכר לו היכן מופיע החידוש, ואכן ראש הישיבה ואכן רב ראש הישיבה כלו את התלמיד ההוא בפני כל הנוכחים. לאחר כמה ימים ספר מרן זצ"ל לאחד ממקורביו מה עמד מאחורי הענין: "החבור ההוא", כך ספר ראש הישיבה, "נמדד כבר להתארס, אבל ברגע האחרון לא יצא השדוק לא הפועל, ולכן היה שרוי בצער גדול. רציתי לעודדו, ולכן ערכתי ברור מקדים באיוו סגיה הוא שולט, והאם למד גם את חידושי רבי עקיבא איגר על הסגיה ההיא, ומשהייתי בטוח שהוא שולט היטב בחומר, עליתי להיכל כדי לשאול אותו כניל, מתוך מטרה שהאירוע יתפרסם, ומצב רוחו של החבור יעלה אף הוא, משום שהכל ידברו בשבחו ושבחצו לזכור דבר שראש הישיבה שלו לא כך... וכך אולי גם יצליח להשתדך שנית מחר ככל האפשר". וכך הוה, האירוע הקנה פרסום רב לבחור, ובתוך שבועיים הוא הצליח להשתדך שנית...

מה יש לכוון בהודאתנו: "שלא עשני גוי"

אל חדרו של הרב שך זצוק"ל אחד מתלמידיו המבוקשים, להתנייע עמו בענין מסוים. בקש התלמיד לטעון את דברו לפני רבו, פאשר לפתע פנה אליו הרב בשאלה שלא ממין הענין: "האם ברכת היום ברכות השחרו? עיני התלמיד התרוממו בהשתוממות. "בנדאי שברכתי" השיב בשקט. "ועל מי פוננת הבקר פאשר ברכת 'שלא עשני גוי'?" חקר הרב שך. והתלמיד, שלא הבין לאן חותר רבו, לא ידע את נפשו. "שמא הרב מבקש לדקל את מדת רבינו עובד ה' הרהר בלבו... אך הרב לא המתין, נו, נו, על מי פוננת הברכה?" דחק בו. "בדרך כלל" השיב התלמיד בהירות. "פאשר אני מבטא את המלים 'שלא עשני גוי', אני מעביר בלחי דמות של פושע מקסיקני, העסיקו מן הבקר עד הערב בעבוד שדותיו וישם בערבה, ורחוק פרחוק מזרח ממערב מכל פבד אנושי או רחמינות". כעת היה תורו של הרב להשיב על השאלה. "יודע אתה על מי אני פונתי הבקר כשברכתי 'שלא עשני גוי'?" על מיסטר גימי קארטר! נשיא ארצות הברית של אמריקה". "אתה יודע שהוא מבקר בארץ צבאים אלה, אתה מבחין לבטח בפבד המלכים לו הוא זוכה, פסקור האדיר בכל כלי התקשורת... תאר הרב בלהט "האישיות החשובה בתבל" אבל אני" הצביע הרב שך על עצמו וקולו רעד מהתרגשות "אני יהודי! אני בנו הנבחר של רבנו של עולם! אני יותר חשוב מהגוי הזה! הוא אינו נחשב לעמתי אפלו פקלפת השום!" ו"לא רק לעמתי" חתם הרב שך, "אלא לעמתי כל יהודי חיי עלי אדמות! הגוי המהקל ביותר - אינו חשוב למאומה לעמתי יהודי הפשוט ביותר..."

ואהבת לרעך כמוך אני ה

על מצוה זאת של אהבת ישראל יש סיפורים מדהימים על גדולי ישראל, הנה לדוגמא: מסופר על אלמן שנכנס לדיכאון, והוא אכל ולא דיבר רק התכנס עם עצמו. סיפרו את למרן הרב שך זצוק"ל, והוא בלא עם מלוה לבית אותו האיש, אך שדפקו - "אין קול ואין נונה" ואמרו אחר שהשמש צעק. הרב ניסה לפתוח את הדלת ומשנתחה נכנס הרב לביתו, ומצא את האיש יושב על הספה. מיד הניח את ידו על האלמן וליטפו ואמר לו "תדע לך גם אני אלמן, ואמרו חז"ל (יבמות סב): שהשרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה. אני מציע שמחר בערב שבת אני אכין חמין ואשלח אותך אליך, ובליל שבת אבוא לך ונאכל ביחד". מיד עלה חיוך על שפתי האלמן המדוכא חיוך, ואמר לרב "אלא בא בחשבון, לא יעלה על הדעת שראש הישיבה יבוא אלי?! אמר לו הרב - "אז תחשוב על עצה אחרת, אבוא מחר מכל מקום אני מתעודד במחיצתך..."

יש מעשה נכבד שארע עם מרן הגרא"מ שך זצ"ל וממנו נוכל ללמוד מהי ראותם של גדולי ישראל. מרן זצ"ל תמיד ראה לנגד עיניו גם את העתיד מעבר לתוך העכשווי, ודברים שהיו נדירים היו: מעשה היה בבחור שעלה מאוסטרליה ונבנה פאן ביתו, ובהיותו בעל חסד עצום זכה לקרבה מיוחדת ממרן הרב שך זצ"ל. צעירי היה, ובקש ברכת מרן להפגש בבנים. ואכן נולדו תאומים, אבל קטנים היו וחלשים וסמוך ללדתם חלו בצרה. לפיכך נדחתה הברית עד להבאתם. שאל האבדן בעצת מרן, האם יש שהות להזמין את הוריו לברית המילה. "אדרבה", - המריצו מרן - "נדאי דאגו והצטערו כל השנים בצערך, מן הדין שישמחו אתך בשמחתך". הגיעו הוריו והתינוקות החלו להתאוושש. הרופאים קבעו תאריך לברית המילה. עלה האבדן לבית מרן, ואמר: "ראש הישיבה היה לי פאב, מבקש אני שיהיה סנדק לבן אהד, ואני יהיה סנדק לבן השני". ענה מרן: "אכן, חשוב אתה פבני, ומוכן אני להיות סנדק - אך אצל שני הבנים פאחד!" נבדו האבדן: "אבל חשבתי לכבד את אבי בסנדקאות הבן השני". "אדרבה", - השיבו מרן - "פבד את אביך בסנדקאות שנייה! מגיע לו פבד זה!" האבדן לא היה טפס, אם זו הברכה שפבניו, ידע מה להחליט, אך שאל: "ימיה אהו לאבי, במה אכבדו?" "בעימיה על הברכות". "הציע מרן, אך הנה. מרן פבד בסנדקאות הפפולה והאב עמד על הברכות. פעבר למים מספר עלה האב לבית מרן בענין אחר, ובסיים הדברים בקש רשות לשאל שאלה. הרשות נתנה פרוצון ושא"ל: "ילמדנו רבנו, מה פסול מצא פאבי, ופאן רצה להיות סנדק יחד עמו?" "חליה!" קרא מרן פבנת לבו - "חליה! ופאן, יהודי יקר הוא! ואדרבה, הרי הצעתי שיהיה סנדק לשני פבני! אלא מאי, תמה אתה, מדוע לא הספמתי להיות סנדק לאחד בלבד. הגני ואספיר לך: הרי יודע אתה, אדם אינו חי לעולם... יום אחד מגיעה עת פקדתו... ויהי יודע אתה מנהגו של עולם, עורכים הספדים, פותבים מאמרים, פספדים בשבחו ואן פאמרים... פני פמה יהיו אז פבני? מי יודע, אולי פמה, אולי פני עשר, אולי פני פני מצוות... ואז, מה יקרה? האחד יאמר לאחיו: 'אצלי היה הרב שך סנדק, ואצלי לא...' פיצד אוכל לשאת זאת, שאני אהיה הגורם לקנאה בין אחים! לא. זוהי שיבת שגגה גדולה ישראל, על כל אחד ואחד, להשתתף עם השני, ולהרגיש מה שהשני מרגיש, אילו זה שלו עצמו. אלו גדולי ישראל!" (הסיפור מתוך ההגדה המפורטת הגדת "אור דניאל") [ומהספר המפורט "פרי עץ הדר"]

תודה לך!! לה' ליהודי נולדה בת הרב שך אמר לו לעשות קידוש גדול להודות לה' שזכה לבת כמו אדם שזכה לבת אחרי עשרים שנה כך היא ההסתכלות להודות תמיד לה'

[א] ככל שהאכילה ושתייה המעולה יותר מצד הבירור הנעשה בה תקנו בה ברכות יותר : חמשה מיני פירות שהם משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל אם אכל מהם כזית שהוא תשעה דרהם [27 גרס] מברך לאחריה ברכה מעין שלש שהיא על העץ ועל פרי העץ וכיו וחותם על הארץ ועל הפירות בארץ ישראל חותם על הארץ ועל פירותיה, ואם אוכל מיני מזונות שגדלו בארץ ישראל עצמה חותם על הארץ ועל מחיה ועל כלכלתה [ה"ע יאמר רק על המחיה ולא יאמר על כלכלתה] וכן הוא הדין בין אחר שישתה כשיעור שצריך לברך על פרי גפנה בברכה מעין שלש על היין של חוץ לארץ יחתום ונודה לך ה' אלהינו על הארץ ועל פרי הגפן בארץ ישראל על הארץ ועל פרי גפנה

[ב] שיעור כזית לברך אחריו ברכה אחרונה הן מעין שלש הן בורא נפשות שהוא תשעה דרה"ם ודוקא באכילה, אבל בשתייה בין יין בין מים ושאר משקין מברך רק עד ששונה רביעית שהוא ז"ד דרה"ם [81 גרס], אך יש חולקין וסבירא ליהו גם במשקין חיוב ברכה אחרונה הוא בתשעה דרהם ואף על גב דלא קיימא לן הכי משום סב"ל ירא שמים יזהר שלא יביא עצמו בידים לידי ספק זה, אלא או ישתה פחות מתשעה דרהם ולא יברך ברכה אחרונה לכולי עלמא, או ישתה ז"ד דרה"ם ויברך לכולי עלמא :

[ג] בברכה מעין שלש יזכיר מעין המאורע ששבת ויום טוב וראש חודש ואם שכח אינו חוזר, ואם אמר כי אתה טוב ומטיב לכל ולא הזכיר מעין המאורע לא יזכיר עוד, וכמו דקיימא לן בברכת המזון דאם התחיל ברכה רביעית שוב אינו יכול להזכיר מעין המאורע כן הדין בזה, יען כי אתה טוב ומטיב הוא מעין ברכה רביעית דאף על גב דקורין לברכה זו מעין שלש הנה היא באמת מעין ארבע וקראו אותה מעין שלש מפני הדחלש המ דאורייתא לך נקראת על שםם ולכן לא יזכיר מעין המאורע בפירוש אלא יהרהר הדברים בלבו ואחר כך יחתום [ה"ע לא הזכיר מעין המאורע ונזכר קודם חתימה אפילו אמר ברוך אתה ולא הזכיר ה' חוזר ומזכיר מעין המאורע]:

[ד] אכל פירות משבעת המינים וגם מיני מזונות וגם שתה יין יכול בברכה אחרונה לשלושת יחד, ויקדים, אבל אכילה ושתייה הן אחר כך העץ :

[ה] כל האוכלין מצטרפין לכזית, אבל אכילה ושתייה הן אחר כך מצטרפין, ומיהו פת השרויה במשקה מצטרף המשקה הבלוע בתוכה לשיעור כזית : והא דאמרינן כל האוכלין מצטרפין לכזית היינו דוקא לברך בורא נפשות , אבל לברכה מעין שלש אם אכל חצי זית מחמשת המינין וחצי זית שאר פירות לא יברך מעין שלש אלא יברך בורא נפשות [ה"ע גם בורא נפשות לא יברך], והוא הדין אם אכל חצי זית מחמשת המינין וחצי זית מזונות או חצי זית פת א מצטרפין ויברך בורא נפשות [ה"ע גם בורא נפשות לא יברך] אבל חמשה מיני פירות של שבעת המינים מצטרפין שאם אכל חצי זית ענבים וחצי זית תאנים או רמונים או זיתים או תמרים מצטרפים זה עם זה לברך מעין שלש, ואם אכל חצי זית מזונות וחצי זית פת יברך מעין שלש :

[ו] אם אכל פירות שברכתן מעין שלש וגם אכל פירות שברכתן בורא נפשות אף על פי שאכל מכל אחד שיעור כזית אין צריך לברך בורא נפשות דנפטרים בברכה מעין שלש :

[ז] אכל חצי זית ושהה וחזר ואכל חצי זית אם אין מהתחלת חצי זית הראשון עד סוף חצי זית האחרון שיעור אכילת פרס שהוא שיעור ג' ביצים דהיינו נ"ד דרהם הרי שתי אכילות אלו מצטרפין ומברך ברכה אחרונה, ואם לאו אין מצטרפין ולא יברך, ואף על גב דיש חולקין וסבירא ליהו באכילה של רשות אם אכל כשיעור אפילו אם שהה כדי אכילת פרס מברך ברכה אחרונה, דלא אתמר האי דינא אלא באכיל חובה כגון מצה דליל פסח או כזית פת דלילה ראשונה דחזר בסוכה מכל מקום הא קיימא לן סב"ל ומיהו נראה לי שיברך בלי שם ומלכות ויהרהר שם ומלכות בלבו, ואם אירע לו כך ואפשר לו להשלים שיעור בלא שיהיה ולברך תבוא עליו ברכה, וכל זה באכילה אבל בשתייה אם שעה מעט ושהה ואחר כך השלים השיעור אם יש מתחלה ועד סוף שיעור שתיית רביעית אין מצטרפין :

[ח] המוצץ פרי חשיב אכילה ושיעורו בכזית, ודוקא שמוצצם ולועסם בשניו , אבל מציצה שאין בה לעיסה כגון המוצץ תפוז וכיוצא שתופס הפרי בידו ומוצצו דינה כשתייה, והא פילו אם מצץ שיעור רביעית לא יברך ברכה אחרונה כיון שבשתייה צריך שלא ישעה מתחלה ועד סוף שיעור שתיית רביעית והמוצץ אי אפשר מוכרח לשהות יותר מכדי שתיית רביעית, [ה"ע וברכתו הראשונה היא שהכל] :

[ט] אין לברך ברכה אחרונה על משקה חם כגון קפה, תה וכיוצא, מפני שאין שותים מהם שיעור רביעית בבת אחת והוא הדין לשותה מים קרים בחורף : [ה"ע ואם התקיר הטה ושותהו בבת אחת המברך יש לו על מי לסמוך וטה קר יברך נפשות וכן מרק קר יברך נפשות] :

[י] אם דעתו לאכול רק חצי שיעור ואחר כך אכל עוד חצי ויברך עליו ואכלו אף על פי שלא היה מתחילת אכילת תפוח ראשון עד סוף אכילת תפוח שני שיעור אכילת יש ספק אם מצטרפים לשיעור אכילת פרס ולכן אם עבר ואכל ואין לו להשלים השיעור הרי זה יברך בלי שם ומלכות ויהרהר שם ומלכות בלבו :

[יא] שתה יין וגם שאר משקין אינו מברך בורא נפשות על המשקין דברכת על הגפן פוטרות ואם שתה המים או שאר משקין לפני היין יש מחלוקת אם נפטר בגפן, ולכן לא יביא עצמו לספק ברכות ויברך בורא נפשות על המים או על שאר משקין קודם שישתה היין ואם לא עשה כן יברך בורא נפשות בלי שם ומלכות משום סב"ל : [יב] אכל או שתה כשיעור ותכף ומיד הקיאו אינו מברך ברכה אחרונה : [יג] ברכה מעין שלש יברך מיושב, שיש אומרים שהיא מהתורה, והמחמיר לברכה בעינים סגורות כמו ברכת המזון תבוא עליו ברכה :

[יד] אין אדם עונה אמן אחר ברכתיו אלא כן אמר ב' ברכות או יותר אז יאמר ביום הברכות אמן, ולכן המברך ברכות הפטרה עונה אמן אחר ברכות הפטרה, והשומע אחד מישראל מברך אפילו שלא שמוע כל הברכה חייב לענות אמן, וכיון העונה גם על המברך להוציאו ידי חובה עניית אמן, ולכן צריך לענות בקול כדי שישמע המברך וגם צריך שיתכוין המברך לצאת ידי חובה, והעונה לא ירים קולו באמן יותר מן המברך והזהר הקדוש החמיר מאוד בעונש השומע ברכה אחרונה ואינו עונה אמן לכן אם המברך על איזה דבר לעצמו רואה השומעין מזלזלים באמן ואין עונין, טוב שיברך בלחש כדי שלא ישמעו הברכה ויבואו לידי מכשול :

[טו] כששומע אחר מתפלל על דבר או מברך לישראל אפילו בלא הזכרת השם חייב לענות אמן, ולכן צריך לענות אמן אחר הרחמן בברכת המזון, וכן כשעושה השליח ציבור מי שברך לקהל, וכל כיוצא בזה

[טז] לימד בניו הקטנים שיננו אמן, דמיד שיתניק עונה אמן יש לו חלק לעולם הבא, ותניקות אשר מברכים חייב לענות אחריו אמן, [ה"ע דוקא מגיל שש ומעלה ויודע למי מברכים וכן ספק אם הוא בגיל שש ומגיל חמש ויודע למי מברכים העונה אמן אחר ברכתיו יש לו על מי לסמוך ופחות מזה אסור לענות אחריו אמן ודוקא אם הוא נקי כהוגן אבל אם אין גופו נקי יש מחלוקת ושב ואל תעשה עדיף] ורק אם הם לומדים נוסח הברכות דרך לימוד כדי להתלמד אין עונין אחריהם אמן, וכל המברך ברכה שאינה צריכה אסור לענות אחריו אמן, וכל המשנה ממטבע שטבעו חז"ל בברכות בדבר שמעכב אין עונין אחריו אמן, וכל שכן אם דלג שם ומלכות בברכה שתקנו בה שם ומלכות, דאפילו אם לא דלג אלא תיבת העולם אין עונין אחריו אמן : [ה"ע דעתו שאם דילג רק העולם עונה אמן הובא לעיל]

פרשת ואתחנן דיני ברכת הריח
[א] הנאת הריח כי הנאת הנשמה ונשאת נפש לאורך זמן ולכן אין מברכים ברכה אחרונה אף על פי שהגוף נמי נהנה עם כל זה הנאת הנשמה מן הריח היא מרובה מהנאת הגוף כי הנאת הגוף מסתלקת תיכף ומיד כשיעבור הריח אבל הנאת הנפש מן הריח מתמדת ונשאת, ומטעם זה אין מברכין על הריח ברכה אחרונה מפני כי אצל הגוף הנאה מועטת היא שעוברת ממנו תיכף ודמי לאכילה שאין מברכין עליה ברכה אחרונה הרי העיכול שנתעכלה, ומטעם זה גם כן אין מברכין שהחיינו על הריח אף על פי שהבשמים מתחדש משנה לשנה, מפני שהנאת הריח אצל הגוף היא הנאה מועטת, ואף על פי שאצל הנפש היא הנאה מרובה לא שייך לברך שהחיינו בעבור הנאת הנפש כי הנפש נחצית ולא תמות ולא שייך לגבי דידה ברכה של שהחיינו :

[ב] אסור ליהנות מריח טוב עד שיברך קודם שיריח, ואם הוא מסופק אם בו יש ריח טוב , או מסופק אם הוא יכול להריח כגון שהוא מצונן, יריח קודם כדי לידע ואחר כך יברך ויריח כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה [ה"ע וכן לגבי אכילה אם יש דבר מאכל וחושש שהוא חמוץ או מר ביותר וכיוצא בזה יטעם בלי ברכה כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה]

[ג] יטול הבשמים בידו הימנית ויברך [ה"ע טוב ליטול בידו אבל אין זה מעכב. מותר לאחוז בענפי הדס המחוברים לקרקע ולברך עליהם] , וכן בברכה של אכילה ושתייה שצריך ליטול בימין דבר שהוא מברך עליו, טוב שהאדם ירגיל עצמו בכל פעם שיריח לומר בעת שמריח פסוק זה והוא ריח נחוח אשה לה', מפני שבפסוק זה נרמזו כל כוונות של הריח :

[ד] ברכת אכילה ושתייה קודמת לברכת הריח, והיינו דוקא אם שניהם לפניו, אבל אורחים בשמים בבית בעל הבית ומביאים להם מיני בשמים תחלה, ואחר כך מביאים להם משקה או פירות אין צריכין להמתין אלא יברכו תיכף על הבשמים שלפניהם :

[ה] המריח עץ או יוצא מן העץ מברך עליו בורא עצי בשמים, ואם הוא עשב מברך עשבי בשמים, ואם אינו לא עץ ולא עשב כמו מוסק וכיוצא מברך מיני בשמים, וכן אם הוא מסופק באם ברכתו עץ או עשב או שיש בו מחלוקת יברך בורא מיני בשמים, כי ברכה של מיני בשמים הוא כנגד ברכת שהכל שאמרנו גבי אכילה : והסימן לידע ולהבחין בין מין עץ לבין מין עשב זה הכלל א. כל שהקלח קשה ב. נשאר הקלח משנה לשנה ג. ואין עליו יוצאין משרשיו אלא מגיעו וכל שכן מעציו הרי זה מין עץ לכולי עלמא ומברך עצי בשמים, וכל שהקלח של רך כירק או אפילו שהוא קשה אינו נשאר הקלח משנה לשנה הרי זה מין עשב ומברך עשבי, ויש אומרים אפילו אם הקלח רך אם הוא נשאר משנה לשנה הרי זה מין עץ, וכל כהא דיש מחלוקת יברך מיני בשמים :

[ו] על הקלאביאניה שנקרא בערבית "יורד אל קנפ"ל" הגדל בבגדד מברכין עצי בשמים, ציפורן יברכו עצי בשמים וכן המנהג פשוט בבגדד, [ז] על ניצני פרחים של אתרוג, לימון ועוד יברך עצי, ועל הורד (שושנה) יברך עצי וכן המנהג פשוט בבגדד :

זוהר הקדוש – הכובש את יצרו זוכה למלוכה

רבי פתח פסוק זה, (שופטים ג) וְאֵלֶּה הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִנִּיחַ ה' לְנִסּוֹת בְּסֵם אֶת יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי, רְאֵיתִי בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, [ואין העולם] עוֹמֵד [ואין מעלה] אֶלְא בְּאוֹתָם שְׁשׁוֹלְטִים עַל רְצוֹן לִבָּם, שְׁנֵאמַר (תהלים פא) עֲדוּת בִּיהוֹסֵף שְׁמוֹ גּוֹי. אָמַר רַב יְהוּדָה, לָמָּה זָכָה יוֹסֵף לְאוֹתָהּ הַמְּעֻלָּה וְהַמְּלֻכּוֹת? בְּשִׁבְלֵי שְׁכָבִישׁ יָצָרוּ. שְׁשִׁינִי, כֹּל הַכּוֹבֵשׁ אֶת יָצְרוֹ, מַחִיל עָלָיו אֶת מְלֻכּוֹת הַשָּׁמַיִם. שְׁאָמַר רַב אֲחָא, לֹא בְּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַיָּצָר הַרַע אֶלְא לְנִסּוֹת בּוֹ בְּגֵי אֲדָם. וְהָאֵם רוּצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְנִסּוֹת בְּגֵי אֲדָם? כֵּן. שְׁאָמַר רַב אֲחָא, מִנֵּין לְנוֹי מִשְׁכָּתוֹב (דברים יג) כִּי יָקוּם בְּקִרְבְּךָ בְּנֵי אִישׁ וְגוֹ' וְכָא הָאוֹת וְהַפְּתוּת וְגוֹ', כִּי מִנְּסַח ה' אֶלְהֵיכֶם וְגוֹ'. וְלָמָּה צָרִיךְ נִסְיוֹן, שֶׁהָרִי כֹל מַעֲשֵׂי בְּגֵי אֲדָם גְּלוּיִים לְפָנָיו? אֶלְא שְׁלֵא לְתוֹן פְּתוּחוֹן פְּהַ לְבָנֵי אֲדָם. [זוהר וירא דף קז.]

אמרי חז"ל : המדפיס ספרים של חכם קבל את חכם פניו בעולם העליון וראיתי לנכון להביא דברות קודשו של הגאון מהר"ם איטורולסה ז"ל בספרו בן אברהם (פרשת וישלח דכ"ג ע"ב) : "המדפיס ספרים ממנו להוציא לאור תורה זוכה ויושב במחיצת התלמיד חכם מחבר הספר, שהרי על ידו יצא החבור לעולם ותרבה הדעת בכל עת, ואילו היה גנוז למקצועות המשכן בירכתים לא היו לומדים בו, והנה אמרו ז"ל (בבמות צז ע"ב) דכל שאומרים שמועה מפי החכם בעולם הזה שפתותיות דובבות בקבר, ולפי זה הגורם שהיה החכם חי אחרי מותו, גם הוא זוכה ויושב במחיצתו, שהרי הוא גרם להחיותו, ואין ספק כשהוא בא לעולם הבא, החכם בעצמו עם סיעת מרחמוהי יוצאין לקראתו לקבל פניו" עכ"ל. והביא דבריו גאון עוזיניו מהר"ם פלאגי ז"ל בספרו תורה וחיים (מערכת ס' אות ר"ז) והוסיף שם על דבריו : "ושמעת מאדם אחד שראה בחלום על בעל בית אחד שיושב אצל רב גדול שנפטר זה כמה שנים, בגלל שהדפיס ספריו וכותב ראי"ש שהיום המצוה להדפיס ספרי קודש היא המצוה ועתה כיתבו לכם את השירה הזאת

הקוטף שיבה כדי להכין ממנה תה וגם נהנה מריח שלה האם יברך ברכת הרחיק תשובה : אם מתכוון להריח ולא ממלא מריח צריך לברך אבל אם אין מתכוון כלל להריח רק שממלא מריח לא יברך והוא מרן שו"ע סימן רטז סעיף ב לגבי אכילת פרי והוא הדין הכא וכך פסק ילקוט יוסף לגבי אכילה והביא בהערות שהם דבריו מרן רבנו עובדיה ודעת רב פעלים שלא יברך אחד המתפללים ראה חמין על הפלטה בשבת וחשב שתרמו זאת לאוכל לאחר תפילת הן, עמד ראובן וחילק את החמין למתפללים והתברר שהחמין שידך לקידוש של בת שמעון למנין שני חמותו הכינה חמין עבור הקידוש האם ראובן צריך לשלם ומה עם המתפללים שאכלו בפועל **תשובה** : המתפללים שאכלו ונהנו מהחמין צריכים לשלם כמה שעולה חמין להכין [היינו המוצרים והבישול] ואת זה ישלמו לגבי הבשר אם יש שם בשר יקר ישלמו רק שני שלישי וראוי שישלמו מחיר מלא כיון שסוף סוף נהנו ומדובר בסכום קטן וראובן שלא בירר וחילק ישלם את ההפרש כיון ששפע שלא בירר **שאלה** : איטור יד באיזה יד יחזיק את כוס הקידוש **תשובה** מרן כתב שו"ע סימן קפ"ט סעיף ה, איטור יד יחזיק בשמאלו וכן פסק הרמ"א מ"ב ועוד ובלקוט יוסף פסק שמרן לגבי לולב פסק שיברך ביד ימין ושעל פי הסוד תמיד צריך יד ימין לכן אם יכול להחזיק ביד ימין ולא ישפך יניח ביד ימין ואם לאו ביד שמאל

לקבוע עיתים לתורה חוק בל יעבור

יששכר חמור גרם רובץ בין המשפתיים רש"י כותב שיעקב אבינו משבח את יששכר שהוא מקבל עליו עול תורה כמו חמור בעל עצמות, סובל עול תורה כחמור הזק שמטעינים אותו משא כבד ורובץ בין המשפתיים היינו כחמור המהלק יום ולילה ואין לו לינה בבית ושהוא רוצה לנוח רובץ, נח בין העצירות לשרם מוליך את הסחורה שנמשל יששכר כלומר שכל הזמן עוסק בתורה ולא פוסק פיו מלעסוק בתורה ונח תוך כדי הלימוד כל הזמן עול התורה "על גבו" ולבסוף ויהי למס עובד היינו שזוכה למדרגה הגבוהה ביותר בעם ישראל להיות מורה הוראות בישראל כתר תורה גדול מתנח כהונה, מובא בהלכה שאסור לתלמיד חכם לכבד כהן להיות לפניו אם הכהן אינו תלמיד חכם כיון שמבזה את כבוד התורה **בקרבנות הנשיאים מיד אחרי נשיא יהודה** שהוא מלך הקריב יששכר ששבטו זכו לכתר תורה ולאחריו זבולון שהוא מחזיק את יששכר שבעל חכמה בצל הכסף ורק אחר כך שאר השבטים . כדי לזכות לכתרה של תורה צריך לסבול עול תורה כחמור הזה לנדב שינה מעניו ואזי הוא זוכה לכתרה של תורה **יעקב אבינו הקדים את אפרים והניח את יד מיניו עליו ואת יד שמאל על ראש מנשה אף על פי שהיה הבכור כיון שאפרים ישב כל הזמן לפני יעקב ועסק בתורה הוא קודם למנשה וזוהי הוראה לדורות שתלמיד חכם קודם לכל**

כותב הרמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק א הלכה ח-ט כל איש ישיראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כחו אפילו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים ואפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה שנאמר **(יהושע א-ח) "והגית בו יומם ולילה"**

ושם סעיף ט כתב: גדולי חכמי ישראל היו מהן חוטבי עצים ומהן שואבי מים ומהן סומים ואף על פי כן היו עוסקין בתלמוד תורה ביום ובלילה והם מכלל מעתיקי השמועה איש מפי איש מפי משה רבינו ע"כ

לאחר מאה ועשרים שנה שאלה ראשונה ששואלים את האדם האם קבעת עיתים לתורה, לימוד תורה אינו רק כדי לדעת איך לקיים את ההלכות, אלא עצם לימוד התורה הוא מצווה החשובה יותר מכל המצוות שבתורה, אפילו מהצלת נפשות תלמוד תורה יותר גדול, כמובא במסכת מגילה דף י"ד, מרדכי נמנה בתחילה השני במעלה בפסוק, לאחר שהיה משנה למלך הפסוק מנה אותו לרביעי היינו שירד מחשיבותו אף על פי שעל ידי תפקיד של משנה למלך אחשוורוש הוא גורם להציל נפשות מישראל סוף סוף הוא לומד ומלמד פחות תורה.

כתוב כי נר מצווה ותורה אור מצווה משולה לנר אור קטן אבל תורה משולה לאור, אור גדול הגמרא אומרת שעבירה מכבה מצווה אבל עבירה אינה מכבה תורה

הדרך לעלות בעבודת ה' היא אך ורק תורה כמו שכתוב במסכת עבודה זרה דף כ"א פ"ג פ"ח בן יאיר תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיות נקיות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי (חסידות, חסידות) ... לידי רוח הקודש ותחית המתים התנאי לכל מעלות אלו הוא קודם כל תורה

כל אדם חייב בעסק התורה לקבוע עיתים לתורה לפנות עצמו זמן מדי יום ללימוד תורה וכפי שראינו מהרמב"ם לעיל שמעתיקי השמועה עסקו בתורה יומם ולילה למרות שעבדו למלאכתם וזכו לבסוף להיות מעתיקי השמועה היינו להעביר את התורה מדור לדור, לימוד תורה הוא אינה מצווה רצונית שאם רוצה ללמוד לומד תורה לאו אינו לומד אלא מצווה חוביית וחייב לקבוע עיתים לתורה וימנע מפרסנותו ויעסוק בתורה ויבטח בבוראו שפרנסתו לא תחסר אלא רק תתברך יותר בזכות לימוד התורה **כתוב השו"ע סימן קנ"ה** : אחר שיצא מבהכ"נ, ילך לבית המדרש ויקבע עת ללמוד,

וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעבינו אף אם הוא סבור להרויח הרבה. הגה: ואף מי שאינו יודע ללמוד ילך לבה"מ ושכר הליכה בידו, או יקבע לו מקום וילמוד מעט במה שיוודע ויחשוב בענינו ויכנס בלבו יראת שמים (הרי"ף פ"ק דברכות).

כפי שסיפר מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל: שמעתי מפי מוריני הרה"ג רבי עזרא עטיה זצ"ל; מעשה שהיה בזמנו בעיר ארם צובה (חלב), באיש ירא ה' ששמו רבי אהרן. רבי אהרן היה מומחה גדול באבנים טובות ומרגליות, ובכל יום היה קובע עתים לתורה לאחר התפילה, והיה לו סדר לימוד "חוק לישראל" ומשניות והלכות, וכשהיה מסיים, היתה כבר השעה מאוחרת, והיה סועד את לבו בפת שחרית, והיה הולך לחנותו. אשתו היתה מעירה לו, על שהוא הולך למשרד בשעה מאוחרת כל כך, וכיצד יתפרנס כראוי בצורה כזו. אך הוא היה משיב לה, כי הוא בוטח בה' יתברך שבזכות התורה שלומד, יפרנסהו בכבוד ובנחת, וכך המשיך במנהגו הטוב. והנה באחד הימים, נגש לפתוח את משרדו, ומצא שם ערבי אחד יושב ליד חנותו. שאל אותו מה רצונו, והערבי השיב, שרצונו להראות לו דבר מה במשרד. נכנסו שניהם למשרד, ולאחר שסגרו את הדלת, הוציא הערבי את מגבעתו (תרבוש) מעל ראשו, והוציא מתוכה מרגלית יקרה, ושאל את ר' אהרן מה שוויה. הסתכל עליה רבי אהרן ואמר: מרגלית זו יקרה מאוד, ושוויה למעלה ממאה אלף דולר! אני אתעניין אצל חובבי מרגליות, ואם יחפצו לקנותה אומר לך. אמר לו הערבי: אני מתאכסן בימון פלוני, ואמתין לך שם לתשובה. למחרת בבוקר לאחר שרבי אהרן סיים את לימודו, עבר בדרכו ליד אותו בית המלון שהתאכסן הערבי, וראה שם התקהלות המונית בפתח המלון. שאל את הקהל לפשר הדבר, ואמרו לו שערבי אחד התאכסן כאן שבוע, ולא שילם כלום. והנה אמש בלילה קיבל שבץ לב ומות, וכעת מוכרים את בגדיו, כדי לפרוע את החוב שחייב לבעל בית המלון. עמד שם רבי אהרן, וכשראה שעומדים למכור את כובעו של הערבי, נתן בעדו סכום מסויים וזכה בו. לקח את הכובע לחנותו, וחייש בתוכו, ומצא את המרגלית מוחבאת בפנים, נטלה ומכרה והתעשר עושר גדול. שוב רואים אנו שמלימוד תורה לאו מפסידים, וכל הלומד זוכה גם בעולם הזה וגם בעולם הבא. (ענף עץ אבות).

לא לקבוע עיתים לתורה זה כמו לפתוח חנות בשבת מסופר על הרב משה לוי זצ"ל שמסר שיעור אחד מהמשתתפים הפסיק לבא שאל הרב מדוע ענה מכיון שיש לו חנות ובזמן השיעור הוא מפסיד לקוחות אמר לו הרב גם אם זה כיון שאתה מפסיד לקוחות האם תפתח את החנות בשבת כדי להוסיף בפרנסתך אמר לו חס ושלום אמר לו הרב לא לקבוע עיתים לתורה זה כמו לפתוח החנות בשבת (מהרב בוכריס)

מלימוד תורה לא מפסידים מספרים ששה"ק בירושלים יהודי צדיק ששה"ק פותח חנותו בכל יום בשעה 10 בבוקר לאחר התפילה ללמוד התורה, שכנו ששה"ק כמו כן בעל חנות היה מקניטו בכל פעם על היותו מפסיד קונים באחריו לפתיחת חנותו. יום אחד בא שכנו ואמר לו, תראה כמה אתה מפסיד, לפני יומים בא אלי אדם ומכר לי "שלי" (המוט שמשך במכתשת לכתישת תבלינים) תראה חפזות, ולבסוף התברר לי ששה"ק זה מזהב ורק צפונהו חפזות והחפזות היו זה, ואם הייתה חפזותך פתוחה ששמה היה בא אליך... מיד השיב לו זה הצדיק, אמר לי הלא היה נראה זה שזכר לך ה"שלי", השיב לי: היה נראה כך וכן... מיד אמר לו הצדיק, אתמול בא אלי ומכר לי זה האדם את "המכתשת" עצמה - שמשקלה פי כמה מה"שלי", ויכן טוב שאמרת לי ששה"ק מזהב, שכך לולי שגילית לי לא הייתי יודע...

סיפר אדמו"ר רבי מנחם מקוצק לחסידיו, שפעם אירע ביום פורים שכל העולם היו עסוקים באותו זמן בסעודת פורים ובשאר מצוות היום, ובדיוק באותה שעה ישב הרב מביאלא ועסק בתורה, ונעשה רעש גדול בשמים מזה, כי אלמלא הוא היה לומד, כל העולם כולו היה נמצא ללא תורה והיה לעול להיחרב, ולכן נתנו לו זה השמים בן צדיק שהאיר את העולם בתורתו

מילי דבדיותא: האבא אומר לבנו "בוא הולכים ללמוד תורה" "אבא אני לא מרגיש טוב אני קצת חלש פעם אחרת טוב?" "משים האבא (חבל כי מי שבא היום ללמוד איתי תורה מקבל 20 שקל" "אה אבא סתם צחקתי אני בא ללמוד" "יופי בני אבל גם אני סתם צחקתי!" [כמובן זה רק בהומור למועשה מה שהתחייבת לבנך תקיים, אבא צריך ללמד את בנו לעמוד בדיבורו ולא להתחמק] **רבה לפני שלימד לחכמים אמר מילתא דבדיותא ובדח' רבנן ליסור ויבאיהם ופתח בסוגיא [שבת ל:]**

העלון מוקדש להצלחת היגותן ושלמת חדר ובני ביתם : שהי' יתברך יצלחם במאד מאד ויתקיים בהם הפסוק ימלא ה' כל משאלותי וכן הפסוק והי' כעץ שתול על פלגי מים אשר פרוי זרעו ונתנו כולו אשר יעשה יצליח ויזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ותלמידי חכמים

עלון מוקדש להצלחת היגותן ושלמת חדר ובני ביתם : שהי' יתברך יצלחם במאד מאד ויתקיים בהם הפסוק ימלא ה' כל משאלותי וכן הפסוק והי' כעץ שתול על פלגי מים אשר פרוי זרעו ונתנו כולו אשר יעשה יצליח ויזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ותלמידי חכמים